

Віра Вільгош,
магістрантка,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ДІЯЛЬНІСТЬ ДИТЯЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ АГРЕСІЇ

У статті актуалізовано проблему діяльності дитячих громадських об'єднань з попередження агресії. Розкрито важливість дитячих громадських об'єднань як інституту виховання та соціалізації підростаючого покоління. З'ясовано, що за умови відповідної організації діяльності дитячих громадських об'єднань, упровадження інноваційних форм та методів роботи, вони здатні впливати на попередження агресії у дитячому середовищі. Охарактеризовано основні напрями і форми роботи дитячих громадських об'єднань з попередження агресії.

Vira Vilhosh

ACTIVITIES OF CHILDREN'S ASSOCIATIONS ON PREVENTION OF CHILD ABUSE

The article features the problem of activities of public associations on prevention child abuse. The importance of children's public associations as an institution of education and socialization of youth is proved. The entry shows that innovative forms and methods of work can prevent child abuse, in case if public associations are operating properly. The main directions and forms of public associations of prevention of child abuse are outlined.

Агресивність є важливою проблемою сучасності, адже вона є причиною асоціальної поведінки, злочинності, які спричиняють деградацію молодого покоління та суспільства загалом. Діяльність дитячих громадських об'єднань з попередження агресії розглядається нами інноваційною та необхідною для наукових досліджень. Адже дитячі громадські об'єднання володіють значним потенціалом виховного впливу на соціалізацію підростаючого покоління.

Незважаючи на активне наукове вивчення агресії, це явище потребує більш детального дослідження. Зарубіжні дослідники вивчали агресію з психологічної точки зору (Е. Фромм, Р. Берон, Д. Річардсон та ін.). Вітчизняні науковці досліджують це явище з точки зору профілактики агресивної та асоціальної поведінки, чинників та шляхів подолання (І. Супрун, О. Мойсеева, В. Павелків, Р. Охрімчук та ін.). Необхідно зазначити, що у процесі вивчення агресії психологи, педагоги, конфліктологи, соціологи, соціальні працівники все частіше звертають увагу на значні потенційні можливості дитячих громадських об'єднань у здійсненні виховання і соціалізації дітей і молоді (Р. Охрімчук, А. Сніцар, Т. Окушко, О. Балданюк та ін.).

Метою статті є дослідження діяльності дитячих громадських об'єднань з попередження агресії.

У контексті здійснюваного дослідження важливо розкрити суть агресії. Ю. Котова зазначає, що агресія – це будь-яка форма поведінки, націлена на образу або заподіяння шкоди іншій живій істоті, що не бажає подібного результату для себе. Ми поділяємо наукову позицію дослідниці, що агресія – це модель поведінки, а не емоція чи мотив. Звичайно, ці фактори впливають на агресивну поведінку, але їхня наявність не є необхідною умовою для подібної поведінки [2, с. 8].

Виникненню і розвитку агресії у дітей сприяють помилки у родинному вихованні, проблеми у навчанні, негативне соціальне оточення, реклама шкідливих звичок, жорстокі фільми тощо. Факторів і причин виникнення агресивної поведінки є безліч, та основним завданням нашого дослідження виступає попередження агресивної поведінки у діяльності дитячих громадських об'єднань.

Вивчаючи діяльність дитячих громадських об'єднань, Ю. Поліщук вважає, що такими організаціями можна вважати самодіяльні об'єднання дітей, підлітків і молодих людей, створені з метою виховання дітей і підлітків, та особистісного виховання молодих людей, які є керівним активом даних структур [4, с. 134]. На думку О. Чугунової, в умовах дитячого громадського об'єднання створюються всі передумови для формування об'єктивної оцінки самого себе; виникає унікальна можливість засвоювати позитивний досвід взаємодії з багатьма «Я» у різних видах діяльності; дитячі громадські об'єднання, які відрізняються оперативністю реагування на всі соціальні зміни, не мають жорсткої оціночної системи та не потребують державної стандартизації діяльності [3, с. 37].

Необхідно зазначити, що саме в умовах дитячого громадського об'єднання створюються усі необхідні передумови для успішної соціалізації особистості, а саме: спілкування з однолітками, оволодіння новими знаннями, організації активного дозвілля тощо. Важливими характеристиками функціонування дитячих громадських об'єднань є взаємодія між учасниками та співпраця з кваліфікованими працівниками. Діяльність дитячого громадського об'єднання спрямована на задоволення потреб його членів як культурного, відпочинкового, навчально-виховного так і соціального характеру. У дитячих об'єднаннях за підтримки соціальних працівників, психологів проводяться заходи з метою профілактики негативних соціальних явищ, шкідливих звичок, тощо. Кваліфіковані працівники за потреби можуть надавати консультативну допомогу дітям та підліткам щодо особистих проблем.

Аналізуючи дослідження з профілактики агресії серед підлітків, І.Гайдамашко вказує на попередження агресії як сукупність освітньо-профілактичних заходів, що є складовою частиною навчально-виховного процесу та спрямовані на попередження або нейтралізацію чинників агресії, формування у підлітків умінь і навичок конструктивної взаємодії та спілкування, толерантної поведінки, створення атмосфери взаємоповаги, довіри та умов їх успішної соціалізації [1, с. 73].

Нами досліджено, що попередження агресії у діяльності дитячих громадських об'єднань передбачає такі основні напрями роботи, як: соціально-профілактичну роботу з членами дитячих громадських об'єднань; соціально-профілактичну роботу з неспілковою молоддю та соціально-педагогічну роботу з батьками. Закономірно, що попередження агресії у діяльності дитячих громадських об'єднань буде різнитися залежно від чинників та особливостей середовища, у якому спостерігається прояв досліджуваного явища. І.Гайдамашко у своїх дослідженнях визначила основні завдання соціального працівника у роботі з батьками щодо попередження агресії: сформування і/або розширення знань про вікові та індивідуальні особливості підлітків; сформування знань щодо чинників виникнення агресії підлітків; сформування знань щодо особливостей прояву агресії у підлітковому віці; підвищення психолого-педагогічної грамотності батьків; допомога в оволодінні технологіями, методами та прийомами профілактики агресії підлітків [1, с. 76].

Дослідницею визначені основні етапи попередження агресії з членами дитячих громадських об'єднань та з неспілковою молоддю:

- 1) встановлення контакту, що передбачає створення атмосфери дружельності, щирості та забезпечення сприятливого психологічного мікроклімату;
- 2) діагностика проявів агресії підлітків, що полягає у своєчасному виявленні агресії у підлітковому середовищі. Варто зазначити, що у процесі діагностичної роботи соціальний працівник повинен використовувати різнопланові методи діагностики агресії, оскільки це дає можливість отримати розширену інформацію щодо наявності агресії, її рівня, спрямованості, причини виникнення, форми прояву тощо;
- 3) планування впливів, що передбачає підбір оптимальних технологій, форм, методів з попередження та подолання агресії підлітків, розробка програми для дитячого громадського об'єднання;
- 4) реалізація запланованих заходів та програм щодо попередження і подолання агресії підлітків. Цей етап передбачає використання технологій, форм і методів, спрямованих на профілактику агресії підлітків удитячому громадському об'єднанні;
- 5) моніторинг результативності, який спрямований на перевірку ефективності реалізованих профілактичних впливів;
- 6) корекція, що передбачає внесення змін до запланованих профілактичних впливів з метою підвищення їх ефективності [1, с. 77 – 78].

Аналізуючи наукову літературу ми дійшли висновку, що діяльність дитячого громадського об'єднання з попередження агресії має містити в собі сукупність технологій, форм та методів роботи. Провідними формами організації попередження агресії є: масова, групова та індивідуальна. Схематично взаємозумовленість форм, методів та технологій попередження агресії у діяльності дитячого громадського об'єднання наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Форми, методи та технології попередження агресії у діяльності дитячих громадських об'єднань

<i>Форми організації попередження агресії</i>	Масова	Групова	Індивідуальна
<i>Технології</i>	Програма профілактики для дитячого громадського об'єднання; педагогіка переживання	Медіація, коло, екстремне втручання, соціальне навчання, педагогіка переживання	Екстремне втручання
<i>Форми та методи</i>	Поширення інформаційного матеріалу, акції, «Чорна скринька», тематичні тижні	Тренінг, бесіда, дискусія, тематичні зустрічі, усний журнал, рольові ігри	Телефон довіри, консультування

Отже, у процесі дослідження нами з'ясовано, що за умови відповідного спрямування змісту, упровадження інноваційних форм та методів роботи, дитячі громадські об'єднання здатні впливати на попередження агресії в дитячому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдамашко І. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики агресії підлітків : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / І. Гайдамашко. – Тернопіль, 2013. – 189 с.
2. Котова Ю. Профілактика агресивності серед неповнолітніх та молоді / Ю. Котова. – Луганськ : НМЦ ПТО, 2010. – 84 с.

3. Романовська Л. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань України : [монографія] / Л. Романовська. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 376 с.
4. Поліщук Ю. Дитячі громадські об'єднання як засіб виховання підлітків / Ю. Поліщук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2008. – № 15. – С. 124 – 127. – (Серія «Педагогіка, соціальна робота»).

Ірина Гайдамашко,

канд. пед. н., викладач,

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ АГРЕСІЇ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті запропоновано авторське визначення поняття «соціально-педагогічна профілактика агресії підлітків». Розкрито зміст соціально-педагогічної профілактики агресії учнів підліткового віку у шкільному середовищі. Охарактеризовано підходи, об'єкти, суб'єкти, етапи, технології, форми та методи соціально-педагогічної профілактики агресії підлітків у загальноосвітньому навчальному закладі.

Iryna Haidamashko

CONCEPT AND CONTENTS OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL PREVENTION OF AGGRESSION AMONG TEENAGERS AT SECONDARY SCHOOL

The article presents author's vision of social pedagogic prevention of teenagers' abuse. The contents of social pedagogic prevention of aggression of teens at school environment are outlined. The essence of objects, subjects, stages, technologies, forms and methods of social pedagogic prevention of aggression of teenagers at general educational establishment are examined.

Агресія підростаючого покоління є однією з важливих проблем не лише сучасного загальноосвітнього навчального закладу, а й всього українського суспільства. Підтвердженням цьому є численні педагогічні спостереження, опитування та статистичні дані. Збільшення числа підлітків, схильних до агресії, актуалізують проблему розгляду сутності та розробки змісту соціально-педагогічної профілактики агресії підлітків у шкільному середовищі. Визначення сутності цього поняття передбачає теоретичний аналіз та уточнення дефініції «соціально-педагогічна профілактика».

Аналіз опрацьованої літератури свідчить, що у царині соціальної педагогіки існує низка наукових напрацювань О. Безпалько, Р. Булатової, І. Зверєвої, А. Капської, І. Козубовської, М. Муртазалієвої, Р. Овчарової, В. Оржеховської та ін., які розкривають суть профілактики у контексті соціально-педагогічної діяльності. Так, дослідники трактують *соціально-педагогічну профілактику* як: сукупність державних, суспільних, соціально-медичних і організаційно-виховних заходів, які спрямовані на попередження, усунення чи нейтралізацію основних причин та умов, які викликають різноманітні соціальні відхилення негативного характеру та інші соціально небезпечні прояви у поведінці (Л. Завацька, Р. Овчарова, Т. Шаповал і Т. Гончаренко); державно-суспільний процес, який спрямований на усунення причин і умов, які провокують відхилення у поведінці людини і спонукають її до злочинів (М. Муртазалієва); система заходів соціального виховання, що спрямовані на створення оптимальної соціальної ситуації розвитку підлітка і сприяють прояву різних видів його активності (Р. Булатова).

С. Соловійова зазначає, що соціально-педагогічна профілактика має комплексний характер і спрямована на розробку різних концепцій, які передбачають використання методів, форм і заходів профілактичного характеру; здійснюється у соціумі і реалізується через цілеспрямований педагогічний вплив існуючих програм шляхом мобілізації всіх учасників профілактичного процесу [3, с. 19]. Окрім того, з огляду на розуміння соціальної ситуації розвитку підлітків, її об'єктивних і суб'єктивних аспектів, соціально-педагогічна профілактика спрямована на зміну різноманітних зовнішніх і внутрішніх факторів, а також умов соціального виховання або зміни їх взаємодії.

У процесі нашого дослідження з'ясовано, що сутність соціально-педагогічної профілактики агресії дослідники трактують як: комплекс соціальних і педагогічних заходів, спрямованих на попередження рецидиву агресії її суб'єктів, які зазнали негативний вплив оточуючого середовища (Д. Соловійов [2]); створення особливих педагогічних умов, які сприяють зниженню та перешкоджають поширенню цього явища у суспільстві (К. Тільманн [6]); розробку і втілення спеціальних проектів, які спрямовані на формування толерантної поведінки, поліпшення загального мікроклімату у сім'ї, школі, класі, групі, захист та підтримку жертв шкільного третирування (Д. Олвеус [5]).

На основі узагальнення наукових напрацювань соціальних педагогів, пропонуємо авторське визначення поняття *соціально-педагогічна профілактика агресії підлітків* як сукупності освітньо-профілактичних заходів, що є складовою частиною навчально-виховного процесу та спрямовані на попередження або нейтралізацію чинників агресії, формування у підлітків умінь і навичок конструктивної